

Kesit Akademi Dergisi

The Journal of Kesit Academy

ISSN: 2149 - 9225

Yıl: 4, Sayı:17, Aralık 2018, s. 38-49

Doç. Dr. Hatice DEMİRBAŞ

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü
htcdemirbass@gmail.com

Arş. Gör. Gökçen BULUT

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü
gkcnbulut@gmail.com

DÖVME, PİERCİNG GİBİ BEDEN UYGULAMALARININ GERİSİNDEKİ GÜDÜLENME

Özet

Çalışmanın amacı, dövme ve piercing gibi beden uygulamalarının ardındaki güdülenmeyi psikolojik ve psikanalitik açıdan ele almaktır. Bu bağlamda, bireyleri çeşitli beden uygulamalarına yönelten değişik faktörler üzerinde durulmuştur. Estetik kaygılar, özel ve farklı olma isteği, güç gösterme ve protest tutumlar, haz ve cinsel amaçlı uygulamalar, kültür, kimlik, aidiyet, din ve sosyal statünün gösterilmesi metinde değinilen psikolojik etmenlerdir. Belirtilenlere ek olarak, beden uygulamalarının psikanalitik anlamları üzerinde durulmuş ve bu pratiklerin sembolik anlamları belirtilmiştir. Bu hususta, dövme, piercing ve kasti yara izi oluşturma gibi bedene yönelik uygulamaların yeniden doğumu çağrıştırdığı ve bu yolla kişilerin ikinci bir ten doğurarak ona bakım verme pratiklerinden bahsedilmiştir. Ayrıca yas durumlarında yitirilen nesneyle bağlantı kurma maksatlı uygulamalar olabileceği ve bunun bir baş etme olarak yorumlanabileceği belirtilmiştir.

Anahtar Kelimeler: dövme, piercing, psikoloji, psikanaliz, beden uygulamaları, sembolik anlam

PSYCHOLOGICAL MOTIVATIONS BEHIND TATTOO AND PIERCING

Abstract

The aim of the current study was to conceptualize the underlying psychological and psychoanalytical motivations behind tattoo and piercing type of implementations on skin. Therefore, different factors motivating individuals to apply tattoo or piercing on their skin were discussed. In this sense, aesthetic concerns, desire of being different and special, exhibiting physical strength and protest attitudes, having pleasure and sexual objectives, demonstrating culture, religion, identity, social status and belongingness were referred as being underlying psychological dimensions. Besides the mentioned factors, psychoanalytical and symbolic meanings of the mentioned skin implementations were highlighted. Thus, symbolic rebirth associative meaning of tattoo, piercing and scarification was mentioned. Through giving symbolic birth to the second skin, individuals experience themselves as a newborn individual as well as take care of themselves as if looking after a newborn baby. Additionally, in bereavement phases, individuals' tendency to have skin implementations to form a symbolic connection with the lost object was considered as a coping mechanism.

Keywords: tattoo, piercing, psychology, psychoanalysis, skin implementations, symbolic meaning

Dövme, Piercing gibi Beden Uygulamalarının Gerisindeki Güdülenme

Dövme, deri tarafından tümüyle yok edilemeyen bir boya maddesinin belirli bir teknikle alt deri yüzeyine kadar işlenmesiyle elde edilen kalıcı işaret ya da desen olarak tanımlanmaktadır. Bunun yanısıra dövme, bir arşiv gibi yaşam öykümüzün izlerini derimize bilinçli olarak eklediğimiz, dünyayla aramızdaki canlı ve gözenekli sınırdaki kalıcı olarak görmek ve çoğunlukla da görülmesini istediklerimizden oluşan bir izdir (Yücel ve Çevik, 2015). Deri üzerine yapılan bu uygulamalar tarih çağları boyunca ve değişik toplumlarda farklı anlamlar bulmuş, bazen dini pratiklerde bazen de toplumsal sınıfları belirlemede, grup aidiyetini belirtme ve pekiştirmede önemli araçlardan biri olmuştur (Selvin, 2016). Bazı kabile toplumlarında gelişimsel büyümenin somut bir göstergesi olarak kullanılmış ve cesaret ile gücü temsil etmiştir. Ayrıca, hasta bedeni ve yaralanmış kişiliği iyileştirmek amacıyla da dövme ve benzeri beden uygulamaları kullanılmıştır (Lemma, 2010). Bu bilgiler ışığında bedeninin nasıl var edildiği, içeride kim olduğu ve dışarıda nasıl görünmek istediğiyle doğrudan ilişkili olması açısından dövme, piercing ve diğer beden uygulamaları psikolojik, sembolik ve sosyolojik anlamlara sahiptir. Ne kadar popüler ya da norm dışı olarak algılanırsa algılandıkça dövme ve diğer beden uygulamalarının derin anlamları vardır ve her kasti beden izi belli bir hikâyenin dışavurumudur (Lemma, 2010).

İki binli yıllardan önce Türkiye'de dövme ve piercing gibi beden uygulamaları yaptıranların sayısı elle sayılacak kadar az iken, bu yıldan sonra dövme ve piercing gibi uygulamaları yaptıranların sayısı hızla artmıştır ve artmaktadır. Nitekim belirli bir süreye kadar asker ve polislik

mesleğine eleman seçerken dövme gibi beden uygulamaları olan kişiler antisosyal özellikleri olduğu biçiminde değerlendirildiğinden bu mesleklere seçilmedikleri, ancak günümüzde dövme yapanların bu mesleklere kabul edildikleri görülmektedir. Bu değişim ve bu tür uygulamaları yaptıranların sayısındaki artışın nedenini araştırdığımızda birçok faktör karşımıza çıkmaktadır. Son yıllarda beden uygulamalarına yönelik tutum değişikliklerinin neler olduğunu belirlemeye yönelik çalışmaların çeşitli disiplinler tarafından incelendiği alan yazında dikkati çekmektedir. İnsanlar iyi, güzel, çekici görünmek istemektedirler. Bu nedenle bedenlerinde çeşitli değişiklikler ve uygulamalar yapmaya yönelmektedirler. Ayrıca bu tür uygulamalara daha kolay erişilebilmesi ve pahalı olmaması da bir güdülenme nedeni olarak görülmektedir. Dövmelerin önceleri bir inanca olan bağlılık veya bir gruba olan aidiyeti belirtmek için yaptırıldığı görülürken zaman içinde yaptırma nedenlerinin değiştiği, daha çok kişisel yaşantılar, düşünceler ve duyguların ifadesi şeklini aldığı söylenebilir. Güdülenmeleri ortaya çıkaran çalışmalar, insanların bedenlerini nasıl değiştirdiklerini ve beden uygulamaları ile daha önceden oluşan olumsuz damgalanmaları ortadan kaldırdıklarını anlamada önemlidir. Bu açıdan beden uygulamaları yaptırmanın gerisinde farklı güdülenmeler olduğu belirtilebilir. Bu güdülenmeler farklı şekillerde sınıflandırılabilir. Aşağıda bu sınıflandırmalarla ilgili bilgiler verilecektir.

1. Güzelleşmek amacıyla beden uygulamaları yaptırmak: Dövme ve piercing uygulamaları, estetik görünümle ilişkilidir (Quaranta ve ark., 2011). İnsanoğlu beğenilmek, övgü almak, iyi, çekici güzel görünmek istemektedir. Bu isteklerini dövme yaptırarak, küpe/piercing takarak karşılamaktadırlar. Tüm toplumlarda özellikle batı toplumlarında dövmeler, piercingler çekici görünmek, dikkat çekmek, daha genç görünmek ve kıskırtıcı olmak amacıyla yaptırılmaktadır. Bu uygulamalar bireylerin özgüvenini artırmakta ve kendilerini iyi hissetmesine katkıda bulunmaktadır. Dövmelerin özellikleri de bu çekicilikte etkin olmaktadır; renkli, yumuşak hatlı ise bunun sahibinin sevilme, bağlanma ve beğenilme duygularının peşinde olabileceği ifade edilmektedir (Ertan 2013, Sipahioğlu & Ergin 2016, www.webmd.com 2017).

2. Sanat ve moda olduğundan dolayı beden uygulamaları yaptırmak: Dövme yapmanın günümüzde bir meslek dalı olarak ortaya çıkmasına paralel olarak dövmeyi bir sanat eseri ve moda olduğu için yaptırdıklarını belirtenlerin sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Piercingler de yine moda olduğu için bir moda aksesuarı olarak kullanılmaktadır. Aslında süslemenin birincil bir güç olmasından dolayı sanat eseri veya moda aksesuarı olarak beden uygulamalarına yönelmektedir (Wohlrab ve ark. 2007). Forbes (2001) üniversite öğrencileri ile gerçekleştirdiği çalışmasında dövme ve piercing yaptırma güdülenmeleri arasında estetik ve kişisel nedenlerin daha sık, sosyal nedenlerin ise daha nadir bildirildiğini tespit etmiştir.

3. Diğerlerinden özel ve farklı olmak amacıyla beden uygulamaları yaptırmak: Farklı ve biricik olma, görülme ve fark edilme gibi işlevler de dövme yaptırmanın güdüleyici etkenlerindenidir. "Dövmeli bir beden, hem kendini diğer dövmeli bedenlerle ortak bir paydada birleştirmekte hem de dövmesiz olanlardan kendini ayırarak farklılaşmaktadır. Bu uygulamalar farklılık arayışını simgelemektedir. Popüler kültür aracılığı ile moda olması da bu tür uygulamaları yaptırtmaya yönelmektedir. Dövme yaptıranlar, dövmenin kendilerini marjinalleştirdiğini ve

farklılaştırdığını, dikkat çektiğini düşünmektedirler. Kişiler, dövme ile kendilerini bir adım ötede algılamaktadırlar (Ertan, 2013). (Deschesnes ve ark. 2006).

Bazı durumlarda beden uygulamaları öyle dikkat çekici ve vücudun geneline yayılmış hale gelir ki, bu kişileri fark etmemek neredeyse imkansızdır (Pitts, 2003). Bu tarz durumlarda kişinin bedeniyle diğer kişilere ulaştırmak istediği mesaja kulak verildiğinde, erken dönemde görülme ve kapsanmamanın izleri bulunabilir. Dolayısıyla kişi, vücudunda oluşturduğu bilinçli yara izi, dövme ve piercing gibi uygulamalar aracılığıyla, bir anlamda görüntüsüyle, kendi acılarının kaynağındaki nesnelere acı vermeyi ve cezalandırmayı hedefliyor olabilir (Mifflin, 1997). Fakat bu fazlaca dikkat çeken uygulamaların kişiyi görünür kıldığı oranda görünmez yaptığı da önemli bir gerçektir. Bu aşamada dışarıdan bakan kişiler vücudunu ve izlerini fark edecek ancak kendisi ve kırılganlıkları bu görsel bariyerin ardında saklı kalacaktır. Bu açıdan, abartılı uygulamalarda görülme ihtiyacı kadar saklanma ihtiyacı da ön plandadır ve kişi kendini toplumun olağan karşılamadığı bu görüntünün ardına saklamaktadır. Dövmelerin bu tarz kullanımının örtücü bir kılıf olma işlevi vardır; bakan dövmeleri görür ancak gerideki kırılgan ve zayıf taraflar fark edilmeden kalır.

4. Fiziksel dayanıklılığı test etmek amacıyla beden uygulamaları yaptırmak: Ağrı, beden uygulamaları ile ilişkilendirilmektedir. Ağrılı uyarılamada, vücut endorfin salgılamakta, anestezi etkisi yaratarak olumlu duygular üretmektedir. Ağrı dayanıklılığı konusunda kendi ağrı eşiğini test etmek, ağrı yaşantısı ile kendinin kişisel sınırlarının üstesinden gelmek, kendi güçlülüğünü göstermek dayanıklılık nedenleri olarak belirtilmektedir. Diğer taraftan dövme ve piercing gibi beden uygulamaları; bireyin kendine yönelik saldırganlığın (oto-saldırganlık) eğilimlerinin göstergesi olarak da kabul edilmektedir (Wohlraab ve ark. 2007).

5. Kimlik oluşturmak amacıyla beden uygulamaları yaptırmak: Dövme 'Kendime göre ben kimim ve kim olacağım?' ile 'Başkalarına göre ben kimim?' sorularına verdiğimiz, verilmesini istediğimiz ve geçmişe bakıldığında ise bazen diğerleri tarafından verilen cevapların derimizdeki yansımaları olarak kabul edilmektedir. Bunun yanı sıra kişinin kendini, yaşantılarını ve bu yaşantılara ait duygularını kabullenerek içsel aynılık ve tarihsel süreklilik duygusunu korumasına yardımcı olmaktadır. Dövmenin, kalıcılığı nedeniyle, onu taşıyan kişi tarafından kimliğinin aynılığı ve kimlik duygusunun korunmasına hizmet ediyor olabileceği öne sürülmektedir (Yücel ve Çevik, 2015). Birey kendi kimliğini yaratmak ve sürdürmek istemektedir. Kendi görünümünün kontrolünün kendinde olması kimliğini yarattığını göstermektedir. Dövme ile birey beden sınırlarını kendisi yeniden belirleyerek kendisiyle güçlü bir aidiyet ilişkisi içine girmektedir (Ertan 2013, Wohlroab ve ark. 2013).

Dövme, grup kimliğinin bir göstergesi olarak bir meslek grubuna, sosyal statüye, aşiret ve tarikat gibi bireyin bağlı bulunduğu topluluğa da işaret etmektedir. Müzikle uğraşanların, müzikle ilgili sembolleri dövme yaptırarak dövmesi aracılığıyla müzisyen kimliğini vurgulaması, masör olan bir kişinin, mesleği gereği mesleğini temsil eden bir kadın figürü yaptırması, babasını kaybeden bir kişinin, dövme ile babasının anısını yaşatmak istemesi örnek olarak verilebilir (Sipa-

hioğlu & Ergin 2016). Ayrıca tarak ve makas berberliğin, örs ve çekiç ise demirciliğin sembolü olmuştur. Bu dövmeler, sahibinin o meslekteki yeterliliğinin kanıtları olarak işlev görmüşlerdir (Yücel ve Çevik, 2015).

Dövme tarihi incelendiğinde; dövmenin de birçok medeniyette geçiş törenleri, özellikle de başlatma törenlerinin bir parçası olduğu görülmektedir: Dulong Kadınları'nın tecavüze uğramak ya da köle yapılmaktan korunmak amacıyla kendilerini çirkinleştirmek için yüzlerine dövme yaptıkları bildirilmektedir. Daha sonraları bu uygulamanın gelenek haline dönüştüğü söylenmektedir. Çin'de Dulong kabilesinde tüm kız çocuklarına 12-13 yaşlarına geldiklerinde geleneksel yüz dövmelerinin uygulanması, yetişkinliğin başlangıcını temsil eden bir geçiş töreni niteliği taşımaktadır. Hainan Adası'nda yaşayan Li Halkı için de dövme uygulaması kadınlar arasında olgunlaşmayı ve yetişkinliğe geçişi simgeleyen bir tören niteliğindedir. Li kadınları arasında sadece evli olanlara el dövmesi yapılmaktadır. Japonya'da genç Samoa erkekleri çocukluk döneminin bitişini ve yetişkinliğin başlangıcını temsil etmek üzere dövme yaptırmaktadır ve bu dövmeler bir kimliğin göstergesidir. Ergenlik döneminde yaptırılan dövmelerin bu döneme özgü kimlik kazanımı süreciyle baş etmede yararlanan bir geçiş töreni işlevi görmektedir (Yücel ve Çevik, 2015).

Dövme sildirmek üzere dermatoloji kliniğine başvuran kişiler incelendiğinde; dövme sildirenlerin çoğunun (%75) sildirmek istedikleri dövmeleri dürtüsel bir kararla, 12- 19 yaş arasındaki ergenlik döneminde yaptırdıklarını ifade etmişlerdir. 'Bir grubun parçası olmak' amacıyla dövmeleri yaptırdıklarını belirtmişlerdir. Çalışma sonuçlarına göre kimlik arayışı ve ifadesi için ergenlik döneminde yaptırılan dövmeleri sildirme kararı da bireysel kimliğin gelişimi ile ilişkilendirilmiştir (Yücel ve Çevik, 2015).

6. Düşünceleri ve yaşantıları aktarmak amacıyla beden uygulamaları yaptırmak: İnsanların kendisi için önemli olan kişi ve yaşantılarını, aşklarını derilerine kazınan işaretlerle kalıcı hale getirmek istedikleri görülmektedir. Dövme yaptırmak için seçilen imajlarla yaşam tarzının ilişkisi vardır. Dövmenin ne olduğu o kişinin benliğinin bir yansıması, özgünlüğün bir ifadesidir. Bireyin kendini aktardığı ve başkalarına ifade ettiği bir araç görevini görmektedir. Bir grup olarak karmaşık dövmeleri ve piercing gibi beden uygulamalarının tedavi edici rolüne vurgu yapılmaktadır. Bu tür uygulamalar ile bireyler kendi düşüncelerini anlatmakta, bir tür psikolojik boşalma (katarsis) yaşamaktadırlar. Birey kendini ifade etmek, kendi varlığını hem kendine hem de başkalarına açıklamak üzere bu uygulamalara yönelmektedir (Wohlrab ve ark. 2007).

Dövmeler bir tür bellek işlevi görmektedir. Kişiler, dövme gibi uygulamalar ile anılarını, deneyimlerini, değerlerini veya tutumlarını biriktirmektedir (Wohlrab ve ark. 2007). Bu açıdan dövmelerin, psikolojik travma durumunda olduğu gibi ototerapötik gücünden söz edilmektedir. Dövme yaptırmak ve piercingler bedeninin onarılmasında kendini iyileştirici bir etki kazandırarak önemli bir rol oynamakta ve bilinçli olarak özdenetim duygusu yaşatmaktadır (Atkinson 2002, Favazza 1998, Stirn 2003, 2004). Özellikle ergenlik döneminde yapılan dövmelerin ergenin,

alışık olmadığı ve belirsiz bir konuma geçişin neden olduğu kaygı ile baş etmesini kolaylaştırıyor olabileceği ileri sürülmektedir (Yücel ve Çevik, 2015).

7. Protest tutumların göstergesi olarak beden uygulamaları yaptırmak: Ergenler ergenlik döneminde ebeveynlerini veya toplumu protesto etmek amacıyla beden uygulamalarına yönelmektedirler. Ailenin ve içinde buldukları toplumun hoş karşılamadığı bu tür uygulamalara, onlara tezat, başvurmaktadırlar. 'Kişisel bir mesajın iletilmesi' amacıyla dövme yaptıran kişilerin genellikle yaşlarının daha genç olduğu belirlenmiştir (Yücel ve Çevik, 2015). Üniversite öğrencileri ile yapılan bir çalışmada ergenlerin beden uygulamaları ile özellikle anne ve babasının neslini protesto ettikleri belirlenmiştir (Delazar 2005). Dövmeler ve piercingler bir tutum ve duruş olarak değerlendirilmektedir. Bu doğrultuda dövme, geleneksel yaşantılara yönelik bir başkaldırı ve karşı duruş olarak yorumlanmakta, aslında bu tür uygulamalarla çevreye uyum ya da direnç gösterilmektedir. Kimlik gelişimini olumlu ve kabul gördükleri bir ortamda tamamlamayan bazı ergenler hiçbir şey olmamak yerine istenmeyen ya da toplumun kabul etmediği bir kimliğe yönelebilmekte; olumsuz/ters kimlik statüsündeki bu ergenler toplumun ondan beklediği rollere karşı gelerek aşırı uçtaki rolleri ve davranışları benimseyebilmektedirler (Yücel ve Çevik, 2015).

8. Güç gösterimi olarak beden uygulamaları yaptırmak: Bireyler cesaret ve güç gösterimi için beden uygulamalarına yönelmektedirler. Hapishanede dövme yaptıranların daha güçlü olarak algılandıkları ve böylece kendilerine baskı yapılmaması için bir araç olarak dövme yaptırdıkları vurgulanmaktadır. Dövmesi olan bir erkeğin baskın bir kişiliğe sahip olduğu veya genellikle tipik erkeksi davranışlarda bulunma olasılığının daha yüksek olduğu belirtilmektedir (Wohlrab ve ark. 2009). Mayalar için dövme, savaştaki başarının yanı sıra dayanıklılık, cesaret gibi değerleri temsil etmektedir (www.nationalgeographic.com.tr).

9. Haz almak amacıyla beden uygulamaları yaptırmak: Dövme ve piercing, olumlu bir his uyandıran ve olumlu bir his veren, bağımlılık yapıcı bir karaktere sahiptir. Dövme veya piercing uygulamaları yaptıran insanların haz aramaya odaklandıkları bildirilmektedir. Haz arama ve riskli davranışlar dövme yaptırmak ile ilişkilendirilmektedir (Wohlrab ve ark. 2009).

10. Aidiyet göstergesi olarak beden uygulamaları yaptırmak: Bireylerin bir gruba olan aidiyetlerini derilerine kazınan işaretlerle kalıcı hale getirmek istedikleri görülmektedir. "Dövme bireyin kendisiyle kurduğu ilişkinin ve aidiyetin de bir ifadesidir. Bireysel bir kimlik edinmek bireylerde endişe, korku ve kaygı gibi duygulara yol açmakta, vücut uygulamaları ile bir grup oluşturarak ve grubun içinde yer alarak, kendini daha güvende hissetmektedir. Bir gruba ait olduğunda bu duygularla baş etmek daha kolaylaşır hale gelmektedir. Dövmeli bireyler için, dövmenin belirli bir yaşam tarzını paylaşmaya hizmet eder bir işlevi vardır. Organize suç gruplarının üyeleri olan Yakuzalar'ın dövmeyi acı verici olduğu için cesaretin, kalıcı olduğu içinse ömür boyu gruba sadık kalmanın kanıtı olarak dövme yaptırdıkları söylenmektedir (Yücel ve Çevik, 2015).

Dövmeler 1900'lü yılların başlarından itibaren Rus suçlular arasında, cezaevlerinde yaygın şekilde uygulanmaktadır. Dövmesi olan kişi hakkında ayrıntılı bilgi veren bu dövmelerin karma-

şik bir semboller sistemine sahip olması yanı sıra bunların hangi vücut bölgesinde olduklarının da anlamlı olduğu bildirilmektedir. Kafa derisine yapılmış, bir ağdaki büyük örümcek dövmesi o mahkûmun uyuşturucu bağımlısı olduğunu göstermektedir. Dövmeler Osmanlı devletinin denizcileri arasında da yaygınlaşmaya başlamış ve özellikle yeniçerilerce bağlı buldukları ortayı simgelemek amacıyla kullanılmıştır. Bu gelenek yeniçeri ocağının kapatılmasına kadar sürdürülmüş, ocakta kaydı olmayan pek çok yeniçeri adayı genç de vücutlarında bulunan dövmeler sebebiyle öldürülmüştür (Yücel ve Çevik, 2015).

11. Statünün göstergesi olarak beden uygulamaları yaptırmak: İnsanların toplumdaki yerlerini, makamlarını, kazandıkları saygınlığı derilerine kazınan işaretlerle kalıcı hale getirmek istedikleri görülmektedir. Dövme içinde bulunulan statü ve/veya sınıfa ilişkin bir semboldür. Bazı bireyler için toplumsal statünün bir göstergesidir. Kimileri dövme yaptıranları düşük sosyoekonomik sınıfa ait kişiler olarak algılarken kimileri de marginal olarak algılamaktadır. Bireyler, dövme ile kendi sınırlarını çizmekte ve diğerlerinden kendini ayırmaktadır (Ertan 2013). Cezaevinde bir mahkûmun taşımaya hak kazandığı bazı seçkin dövmeler de bulunmaktadır ve bu dövmeler otorite ve saygınlığın somut olarak görülen işaretleridir. Örneğin bileğe yapılan bilezik dövmesi cezaevinde 5 yıldan uzun süre geçirildiğini göstermektedir (Yücel ve Çevik, 2015).

12. Güvenlik amaçlı (Kimliği belirlemek üzere) dövme yaptırmak: Bir diğer dövme örneği "Sevgi İzi". İnsanların hobisi olan dövmeden yola çıkılarak hayata geçirilen "Sevgi İzi" zihinsel engeli, Alzheimer, Down sendromu veya benzeri bilişsel rahatsızlıkları bulunan kişilerin kaybolmalarına karşı sol bileklerine numaraların işlendiği bir dövme türüdür. Bu tür bir dövme, hem güvenlik güçlerine hem de ailelere yardımcı olacak bir uygulamadır. Bilişsel ve zihinsel sorunları olan bireylerin kaybolduğunda nereye gideceğini, ne yapacağını bilemeyecek olması nedeniyle emniyet tarafından kimlik ve iletişim bilgilerini içeren numara verilmekte ve bu numara sol bileğe dövme olarak işlenmektedir. Bu kişiler kaybolduğunda kolundaki bu Sevgi İzi onun güvencesi olmakta, kolayca kimliğinin belirlenmektedir. Kayıp kişiyle bir şekilde karşılaşan vatandaşlar, o kişinin kolundaki Sevgi İzi'ni görünce önce polise, jandarmaya ya da en yakındaki ilgili birime başvuracaktır (www.benibuldular.com). Genellikle bu tür rahatsızlıkları bulunan kişilerin ceza sorumluluğu olmadığından aydınlatılmış onamı alınmadan uygulamalar yapılmaktadır. Uygulamalarda bu kişilere canının yanmaması için hafif anestezi uygulanabilmektedir.

Benzeri bir uygulama tarihte Nazilerin Yahudi Soykırımı sırasında Auschwitz Toplama Kampı mahkûmlarına yaptıkları dövmelerdir. Kamp yetkilileri kimlik tespiti amacıyla kamptaki 4000'den fazla mahkûmu seri numaraları içeren dövmeleri işaretlemişlerdir (Yücel ve Çevik, 2015).

13. Bir kültürün işareti olarak beden uygulamaları yaptırmak: Bireyler geleneklerini de beden uygulamaları aracılığı ile yansıtmaktadırlar. Burada mesaj vermek amacıyla, belirli kültürel figürler, bedene nakşedilmektedir. Bireyler uzun yıllar alt kültürel gruplara olan bağlılıklarını açıkça göstermek için dövme yaptırmaya, dağlama veya piercing gibi uygulamalara yönelmişlerdir. Bulduğu kültürün üyesi ya da belirli bir toplumsal çevreye ait olma arzusu, bireylerin beden uygulamalarına yönelme nedenleri olarak belirtilmiştir (Çağlayandereli ve Göker 2016).

Dövme Anadolu medeniyetinin de renkli bir unsurudur. Dövme Anadolu'da aşiret sembolü, etnik ve/veya dinsel kökene bağlı olmak, bereketin sağlanması, süslenmek ve güzel görünmek, hastalık ve nazardan korunmak, çocuk sahibi olma umudu, kazancın artması, bereketin sağlanması, güzellik ve yiğitlik getirdiğine ve uğur ve tılsım etkisinden yararlanmak gibi anlamlar taşımaktadır. Dövme ile aşiret arasında ilişki vardır. Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da uygulanan geleneksel dövme sanatının figürlerini çoğunlukla ait olunan aşiretin sembolü oluşturmaktadır. Ancak, Tunceli aşiret düzeninde her bir aşireti simgeleyen dövme figürleri ve aşiret dövme geleneğinin olmadığı tespit edilmiştir (Çağlayandereli ve Göker 2016).

Dövme, yerli halk kültürlerinin önemli bir ögesidir. Türkler, Orta Asya'dan batıya doğru göçleriyle birlikte farklı kültür ve medeniyetlerle daha yakın etkileşim içine girmiş, özellikle İslamiyet'in kabulü Anadolu'da dövme geleneğinin zayıflamış; ancak bu durum zayıflayarak da olsa varlığını bugüne kadar devam ettirmiştir. Günümüzde özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri'nde; Türkmen, Arap ve bazı göçebe topluluklarda, geçmişe göre azalmasına karşılık hala dövme yaptıran kadın ve erkekler bulunmaktadır. Anadolu'daki geleneksel dövmeler süs olarak, bir aşirete olan bağlılığı göstermek için, uğur getireceği inancı, hastalık ve nazardan korunmak amacıyla yapılmaktadır. Şakaklara yapılan dövmenin baş ağrısını gidereceğine, çeneye yapılan dövmenin erkek çocuğun ömrünü uzatacağı ve ailesine uğur getireceğine inanılmaktadır (Yücel ve Çevik, 2015).

Japonya'da ise kendilerini halkın koruyucuları olarak nitelendiren Yakuzalar, acı verici dövmelelerin cesaretlerinin bir kanıtı, gruplarına bağlılık işareti olarak nitelendirmektedir (c-nergz.com/tendeki-desen-dovme).

14. Dini inançların göstergesi olarak beden uygulamaları yaptırmak: Dünyanın farklı zamanlarında, farklı yerlerinde yaşamış farklı medeniyetlerden insanların dini inançlarını, derilerine dövmelerle kalıcı hale getirmek istedikleri dikkati çekmektedir. Bu açıdan dövmelerin, insanların bir kutsala olan inancını somut biçimde ifade etmek amacıyla kullanıldığı görülmektedir (Yücel ve Çevik, 2015). Dini inançların göstergesi olarak yapılan dövmelerin temelinde insanın vücudunu ve ruhunu korumak için yardımcı olacağı varsayılan ve ilgili toplulukların dinsel inanç ve mitlerine atıfta bulunan şekil veya resimler yer almaktadır (www.nationalgeographic.com.tr). Kuzey Amerika yerlileri arasında da dövme genellikle dini uygulamalarla ilişkili olmuş, yaygın şekilde uyguladıkları Haida adı verilen dövmelerin ayı, kunduz, kurt, kartal, balık gibi aile totemleri yansıttığı görülmüştür. Tayland, dövme geleneğinin yıllık dini kutlamalarının olduğu tek ülkedir. Dünyanın dört bir yanındaki dövme meraklıları bir gelenek olarak her yıl, aynı zamanda dövme ustaları Budist rahiplerle beraber Bangkok'un 50 km dışında yer alan Wat Bang Phra adındaki tapınağı ziyaret etmektedirler. Manevi, hatta bazen batıl anlamlar taşıyan Tayland dövmeleri genellikle koruma, iyi şans ve kutsanmayı temsil etmektedir. Popüler olanlarının arasında ise Budist tanrılarının ya da tapınaklarının tasvirleri bulunmaktadır (Yücel ve Çevik, 2015).

15. Cinsel amaçlı beden uygulamaları yaptırmak: İnsanların cinsel çekiciliklerini, aşklarını derilerine kazınan işaretlerle kalıcı hale getirmek istedikleri görülmektedir. Meme başı ve cinsel organlara yaptırılan piercingler oldukça yaygındır ve dekoratif amaçlı kullanılmaktadır. Doğ-

rudan cinsel uyarılma için de dövme ve piercinglere başvurulmaktadır. Bireyler, dövme ve vücut delici yoluyla cinsel etkilenmeleri ifade etmekte veya kendi cinselliğini vurgulamaktadırlar (Armstrong ve ark. 2006).

16. Belirli bir sebep olmaksızın beden uygulamaları yaptırmak: Bazı insanlar, beden uygulamalarını bir neden olmaksızın daha çok dürtüsel olarak ve düşünmeden yaptırttıklarını belirtmektedirler. Bu kişiler, özellikle alkol veya uyuşturucu etkisi altındaki iken beden uygulamalarına yöneldiklerini ifade etmişlerdir. Bundan dolayı yaptırılan dövmelerin bir kısmının özel bir kişisel nedene sahip olmadığı veya niye yaptırdıklarını bireylerin hatırlamadığı dikkati çekmektedir (Wohlrab ve ark. 2007).

17. Psikanalitik Açıdan Beden Uygulamalarına Bakış: Ten, anne ve bebek arasındaki ilk temas ve iletişim aracı olması açısından özel bir konuma sahiptir (Anzieu, 2018). Annesiyle kurduğu ilişkide kapsandığını, duyarlı bir ilgi ve temasa sahip olduğunu hisseden bir bebeğin teni, içinde sevgi ve güveni barındırır. Öte yandan, erken dönemde ihmal ve istismar gibi örseleyici durumları deneyimleyen bir bebeğin teni ise içinde acıları muhafaza eden bir zarfa dönüşür (Bick, 1968). Hayatın ilk yıllarında yaşanan bu tarz deneyimler, izlerini ilerleyen zamanlarda değişik biçimlerde gösterebilirler. Bu bağlamda dövme, bir baş etme ve geçmişin bir telafisi olarak karşımıza çıkabilir. Elbette her beden uygulaması geçmiş örseleyici bir deneyimi barındırmak zorunda olmasa da hepsinin bir hikayesi vardır ve içte olanın dışa çıkarılması sürecidir (Mifflin, 1997). Dolayısıyla dövmenin içeriği, neyi, nasıl anlatmak istediği ve gerisinde bulunan sembolik anlamları kavramak önemlidir.

Dövme ve diğer beden uygulamalarının psikanalitik anlamlarına bakıldığında, kişinin kendi bedeni üzerinde tam bir kontrole sahip olma arzusunun sık rastlanır (Lemma, 2010). Bu anlamda kişiyi sınırlayan aile figürlerine, topluma ve hatta beden sınırlarına yönelik bir karşı çıkış olmasının yanı sıra kişide özgürlük, güç ve kontrol hisleri uyandırması açısından dövmeler önemli anlamlara sahiptir. Beden üzerinde kurulan böylesi bir kontrol hissi, temelinde kişinin kendi yaşamı ve sahip olduğu bilinçdışı özdeşimler üzerinde kurmak istediği kontrolün bir yansıması olarak görülebilir. Bu açıdan bakıldığında kontrol ihtiyacı, kişinin, başkalarının sahip olduğunu algıladığı kendi yaşamını onlardan talep ederek, onu yeniden kendinin yapması ve bir anlamda yeni bir tenle birlikte yeniden doğmasını temsil eden bir süreçtir. Dövme ve diğer beden uygulamalarının doğası gereği içlerinde barındırdığı acı ve sonrasında kişinin içinden çıkıp başkaları için de görünür hale gelen “ürün”, bir bebeğin doğumunun temsili olarak hissedilir. Başka bir deyişle, yaşanan acı sonucunda yeni bir “ben” ve ikinci bir ten doğar (Bick, 1968). Bu aşamalarda ortaya çıkan acıya katlanma hali, sürece anlam veren ve kişiyi güçlü hissettiren önemli bir unsurdur (Hewitt, 1997).

Dövme ve diğer beden uygulamalarının ten üzerinde oluşturduğu yara ve bu yara iyileşinceye kadar ona bakım verme süreci de yeni doğan bir bebeğin bakımını tasvir ettiği düşünülen bir süreçtir. Öyle ki, akademik bir çalışmada yer verilen, bebekliğinde annesi tarafından ihmal edilmiş ve gündelik yaşamında da kendini ihmal etme davranışları gösteren bir danışanın, yap-

tırdığı dövmenin sonrasında oluşan yaralarına gösterdiği yoğun ilgi, kendi geçmiş yaralarını sarma ve kendine yeni bir yaşam armağan etme çabası şeklinde yorumlanmıştır. Yürütülen bu çalışmada dövme sahiplerinin bu süreci doğrudan doğuma benzettikleri ve dövmelerinden bahsederken kullandıkları söylemlerin bir annenin bebeğinden bahsedişini çağrıştırdığı gözlenmiştir (Lemma, 2010). Dolayısıyla bu süreç sadece doğumla sınırlı kalmayıp ardından büyüme ve güçlenmeyi de temsil etmektedir.

Yeniden doğma, kontrol ve güç edinmenin yanı sıra, dövme uygulamalarının kayıp ve yasla olası ilişkisi de düşündürücüdür. Dövmelerin acı yüklü değişim ve geçiş süreçlerinde yapılması durumunu açıklamak için “psişik kalkan” kavramı kullanılmıştır (Mifflin, 1997). Bu bağlamda ayrılık, ölüm ve değişim gibi yitimlerin ardından baş etme adına dövmenin kullanıldığı durumlar nadir değildir. Kişiler, acıyla baş etme; durumu kontrol etme ve acı dolu bedeni bırakıp yeni bir bedene sahip olma gibi altta yatan ihtiyaçların yansıması olarak, dövme uygulamalarına yönelebilirler. Ayrıca, bu süreçlerde tercih edilen dövmenin içeriği, kaybedilen kişi veya nesneyi temsil etmesi açısından, yitirilen kişiyle bir bağlantı kurma aracı olarak da yorumlanabilir. Başka bir deyişle, yitirilen kişi veya nesne kalıcı bir biçimde bedene hapsedilerek oradaki varlığını sürdürmeye devam eder.

Sonuç olarak; çeşitli işlevleri olan dövmeler artan bir şekilde her yaşta yapılmaktadır. Özellikle ergenlik ve genç yetişkinlik yıllarında ve her sosyoekonomik düzeyde gittikçe popüler hale gelen beden uygulamalarının artmasında medyanın etkisi kaçınılmazdır. Ünlü kişilerin bu tür uygulamaları yaptırmalarını gençler model almakta ve onları taklit etmektedirler. Bunların yanı sıra kişiler bu tür uygulamalara; güzelleşmek, çekici ve güzel görünmek, kimlik oluşturmak, gruba aidiyat göstergesi, kültürün bir parçası, duygu ve düşünceleri aktarmak amacıyla başvurumaktadırlar. Bunların yanısıra bu uygulamalar bir yaşantıyı da yansıtmaktadır, yaşantının dışarıya aktarılmasıdır. Belirtilenlere ek olarak, beden uygulamalarının psikanalitik anlamları da vardır. Dövme, piercing ve kasti yara izi oluşturma gibi bedene yönelik uygulamalar yeniden doğumu çağrıştırmakta ve bu yolla kişiler ikinci bir ten doğurarak ona bakım verme sürecini deneyimlemektedirler. Ayrıca yas durumlarında yitirilen nesneyle bağlantı kurma amacıyla beden uygulamaları olabileceği ve bunun bir baş etme olarak yorumlanabileceği söylenebilir.

KAYNAKLAR

- Anzieu, D. (2018). *The skin-ego: A new translation by Naomi Segal*. Routledge.
- Armstrong, M. L., Caliendo, C., & Roberts, A. E. (2006). Genital piercings: What is known and what people with genital piercings tell us. *Urologic Nursing*, 26, 173-180.
- Atkinson, M. (2002). Pretty in ink: Conformity, resistance, and negotiation in women's tattooing. *Sex Roles*, 47, 219-235.
- Bick, E. (1968) The Experience of the Skin in Early Object Relations. *International Journal of Psychoanalysis* 49: 558- 566.
- Çağlayandereli, M., Göker, H. (2016). Anadolu dövme sanatı; Tunceli ili örneği. *Journal of Human Sciences*, 13(2), 2545-2562. doi:10.14687/jhs.v13i2.3827.

- Delazar, M. E. (2005). The relationship between self-esteem, objectified body consciousness, personality traits and body modification: An exploratory study. (unpublished) PhD thesis, Indiana University Pennsylvania, USA. Dissertation Abstracts International: Section B: The Sciences and Engineering, 65, 5395.
- DeMello, M. (2000). Bodies of inscription: A cultural history of the modern tattoo community. Duke University Press: Durham.
- Ertan., C. (2013). Kültürel bir ifade aracı olarak dövme ve farklı toplumsal bağlamlardaki görünüşleri. Uluslararası katılımlı 7. Ulusal Sosyoloji Kongresi Bildiri Kitabı. (Ed:M. Tuna) Muğla:189-199.
- Favazza, A.R. (1998). The coming of age of self-mutilation. The Journal of Nervous Mental Disease, 186(5), 259-268.
- Forbes, G.B. (2001). College students with tattoos and piercings: motives, family experiences, personality factors, and perception by others. Psychological Reports. 89: 774-796.
- Hewitt, K. (1997). Mutilating the body: Identity in blood and ink. Popular Press.
- Lemma, A. (2010). Under the skin: A psychoanalytic study of body modification. Routledge.
- Mifflin, M. (1997). Bodies of subversion: A secret history of women and tattooing. New York: Juno.
- Pitts, V. (2003). In the flesh: The cultural politics of body modification. Springer.
- Quaranta, A., Napoli, C., Fasano, F., Montagna, C., Caggiano, G., Montagna, M.T. (2011). Body piercing and tattoos: a survey on young adults' knowledge of the risks and practices in body art. BMC Public Health, 11:774. **Doi:** 10.1186/1471-2458-11-774
- Selvin, E. The Aesthetics of Tattoo & Body Modification.
- Stirn, A. (2003). Kunstvolles Ta'towieren und Piercing als selbstfürsorgliche Handlung traumatisierter Menschen [Artistic tattooing and piercing as self-caring act of traumatized people]. Psychoanalyse – Texte zur Sozialforschung, 12, 48–59.
- Stirn, A. (2004). Die Selbstgestaltung des Körpers – narzistische Aspekte von Tattoo und Piercing [Designing the own body – narcissistic aspects of tattoos and piercings]. Psychotherapie im Dialog, 3, 256–260.
- Yücel, Ö.D., Çevik, A. (2015). Kimlik ifadesi olarak dövme . Kriz Dergisi 23 (1-2-3): 17-26 . <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/21/2189/22681.pdf>
- Wohlrab, S., Stahl, J., Kappeler, P.M. (2007). Modifying the body: Motivations for getting tattooed and pierced. Body Image, 4, 87-95.
- www.benibuldular.com/ Erişim Tarihi: 26.02.2017.
- www.canergz.com/tendeki-desen-dovme. Erişim Tarihi: 26.02.2017.

www.nationalgeographic.com.tr/makale/subat_2015/dovme-tendeki-desen/2391.Dövmeler: Tendeki desen National Geographic Türkiye, Şubat 2015, 166, 32-55, İstanbul: Doğuş Dergi Grubu. Erişim Tarihi: 26.02.2017.